

Секція 6. Соціо-гуманітарні, історико-культурні та правові аспекти розвитку суспільства в умовах глобалізації

Козинець О.Г., к.і.н., доцент
Стеченко К.Л., студентка I курсу,
група КЮ-181, юридичного факультету
Чернігівський національний технологічний університет
e-mail: elena_8067@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В АНГЛІЇ В XVII - XX ст.ст.

У сучасних умовах важко уявити наше життя без політичних партій. Вони відіграють величезну роль, оскільки активно приймають участь у суспільному та політичному житті держави. Наразі політичні партії існують та займаються своєю діяльністю в усьому світі, у кожній країні. Саме партії можуть впливати на владу у державі та виражають інтереси усіх груп населення без винятку.

Звісно, що політичні партії пройшли величезний шлях формування і розвитку. Поява політичних партій, схожих на сучасні, відбулась у XVII-XVIII ст. у результаті таких історичних подій як буржуазні революції у країнах Північної Америки та Західної Європи, зокрема Англії. Причиною революції став політичний конфлікт між представниками аристократії та буржуазії, можна навіть сказати, що це була боротьба протестантизму проти католицизму.

На початку XVII ст. країною правив спочатку король Яків I, а з 1625 р. король Карл I, який у результаті революційних подій був скинутий із престолу, а потім страчений. Саме під час революції і почали формуватися політичні партії в Англії.

Ще напередодні буремних революційних подій 1640-1658 рр. в Англії сформувалось два протилежних табори, які були різними за політичними уподобаннями (прихильники короля та прихильники парламенту), релігійними переконаннями (англіканці та пуритани) та соціальними інтересами («старе» дворянство та «нове» дворянство у союзі з буржуазією). Перші були за збереження старого режиму, другі виступали за перетворення.

Разом із тим, революційний табір був неоднорідним. У часи революції в ньому сформувалось чотири течії: пресвітеріани, індепенденти, левелери, дигери. Кожна з них мала свою політичну програму та соціальну опору [2, с.3-4].

В Англії після Реставрації монархії Стюартів, яка відбулась у 1660 р., почалося відновлення старих порядків, зокрема, прагнення відродити абсолютну монархію і католицизм. У цей час в англійському парламенті з'явилися дві нові партії: віги та торі. Вони стали одними з перших політичних партій, що пройшли великий шлях свого становлення та розвитку від гуртків до великих політичних партій. Але, як і раніше, одна партія підтримувала парламент, а інша – короля.

Наприкінці 70-х років XVII ст. в Англії почалася боротьба проти католиків. Саме з цією подією і пов'язують виникнення назв політичних партій [1, с.28]

Так, віги (ліберали) – це пуритани, противники короля, їх діяльність мала реформістський характер. Вперше про цю партію зайшла мова у 1679 р. Тоді в Англії відбулось загострення конфлікту між парламентом та королем.

Торі (консерватори) – це англіканці, прихильники Карла II та Якова II. Почали своє існування також з кінця 1670-х рр. Вже з XVIII ст. торі змінюють напрямки своєї діяльності і стають партією, що захищає представників верхівки духовенства, дрібної буржуазії та дворянства. У період із 1780 р. по 1830 р. дана партія незмінно перебувала при владі. Що стосується діяльності партії, то вони проводили в більшості буржуазні реформи та не підтримували реформи парламенту.

З часом дані назви політичних партій відійдуть у минуле. Актуальним та офіційним стане вживання назв «ліберали» та «консерватори».

На початку XIX ст. у парламенті Англії посилювалось розмежування членів парламенту за політичними уподобаннями. На межі 30-х рр. XIX ст. у парламенті сформувалось чотири групи: урядова партія, віги, прихильники Каннінга та старі торі. Кожна з них мала свої політичні погляди [1, с.108]. Суспільство на той час також поділилося на прихильників та противників змін. Більшість виступала за проведення парламентської реформи 1832 р. Всі ці фактори разом сприяли перетворенню парламентських партій у політичні що нерозривно пов'язано з формуванням ідеології консерватизму та лібералізму.

Так, у 30-х рр. XIX ст. партію торі стали називати Консервативною партією. Її представники захищали і реалізовували права лендлордів, що дало їм можливість здобути авторитет та перетворитись в одну з головних партій Англії. В той же час з'явився і термін «ліберали», який почали застосовувати до партії вігів. Так, поступово на середину XIX ст. сформувались політичні партії зі своїми політичними програмами та прихильниками. Саме представники політичних партій консерваторів та лібералів почергово змінювали одна одну в парламенті.

Важливою подією у політичному житті Англії на межі XIX-XX ст. стала поява нової політичної партії. Так, внаслідок кризи, що виникла в лавах ліберальної партії через втрату соціальної бази та політичних позицій, на політичній арені Англії з'явилась партія лейбористів [3, с.347].

Так, лейбористська партія виникла як результат підйому європейського соціал-демократичного руху і появи в Англії соціалістичних груп і організацій (Соціал-демократичної федерації, Фабіанського товариства та ін.). Спочатку роль центру руху зіграв Комітет робочого представництва, що включив в себе на правах колективного членства тред-юніони, суспільство фабіанців і ряд інших організацій. Головною метою Комітету була боротьба за забезпечення робочого представництва в парламенті. У 1906 р на базі Комітету була створена «трудова» (лейбористська) партія.

Становленню лейбористської партії сприяла подальша демократизація виборчого права. У 70-80-х рр. XIX ст. була прийнята серія законів, у тому числі про введення таємного голосування (1872 р.), про покарання за підкуп виборців (1883 р.). Особливе значення мали закони 1884 і 1885 рр., які склали третю за рахунком в XIX ст. виборчу реформу. Реформа 1884 р збільшила виборчий корпус з 3 млн. до 5,5 млн. чоловік. У містах майновий ценз був скасований, а в графствах право брати участь у виборах придбали дрібні орендарі, причому на тих же умовах, які пред'являлися до міських виборців по реформі 1867 р., а також усі платники податків, які проживали в окрузі 6 місяців. Разом із тим зберігався «подвійний вотум», т.т голосувати мали право не лише за місцем проживання, а й за місцем знаходження нерухомої власності.

До 1922 р. при владі перебував сформований під час війни коаліційний уряд консерваторів і лібералів. Однак ще в роки війни стара двопартійна система в результаті розколу ліберальної партії виявилася значно підірваною. Одночасно з послабленням ліберальної партії в умовах повоєнної соціальної боротьби йшов процес посилення партії лейбористів. Відразу ж після першої світової війни була проведена реорганізація партії, прийняті зміни в статуті й партійній програмі, в якій проголошувалася необхідність побудови нового суспільства, встановлення «системи народовладдя». Основним методом досягнення цієї мети мало було поступове перетворення капіталістичного суспільства, його трансформація.

Після розпаду коаліційного уряду в 1922 р., на дострокових виборах 1923 р. жодна партія не завоювала абсолютної більшості мандатів. У цій ситуації у підприємницьких колах визнали можливим прихід до влади лейбористської партії. Всупереч побоюванням, лейбористи не порушили існуючі «правила гри» та принципи політичного консенсусу, завдяки чому після виборів 1923 р. лейбористи зайняли місце офіційної опозиції в парламенті. Однак остаточне становлення двопартійної системи в тому вигляді, в якому вона діє у Великобританії в даний час, відбулося лише після виборів 1945 р. зі здобуттям великої перемоги партії лейбористів [2, с.268].

Отже, на сьогоднішній день Велика Британія є державою з двопартійною системою, більшість складу британського парламенту є представниками Консервативної та Лейбористської партій. Ці партії діють, захищають інтереси англійського населення та формують сучасну політичну систему Великої Британії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзенштат М.П. Британія Нового времени. Политическая история. М.:КДУ,2007. 204 с.
2. История государства и права зарубежных стран / за ред. О.А.Жидкова, Н.А.Крашенинниковой в 2-х ч. М.,2003. Ч.2. 720 с.
3. Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. К.: Атіка, 2004. 616 с.